

Konsonanttivartalon kohtalo suomen kielessä

Jo vuosikymmenten ajan on tiedetty, että monet konsonanttivartaloiset nominien ja verbien muodot ovat vähenemässä suomen kielessä. Tämän ovat todenneet mm. Bussenius (1939), Itkonen (1976) ja Paunonen (1976, 2003).

Sellaiset muodot kuin *niemi*-sanan partitiivi *nientä*, *susi*-sanan essiivi *sunna* ja *vesi*-sanan monikon genetiivi *vetten* ovat jäämässä tai jääneet jo unholaan. Kuitenkin toisaalta *mies*-sanan monikon genetiivi *miesten*, *mennä*-muoto tai *-nen*-sanojen partitiivi tyyppiä *punaista* ovat erittäin frekventtejä. Eri paradigmoissa pyrkimys yksinomaiseen vokaalivartaloisuuteen on eriasteista.

Mikä on nykytilanne? Miten tähän on tultu? Missä taivutustyypeissä konsonanttivartaloisuus pitää parhaiten pintansa?

Tarkastelen esitelmässäni nominien konsonanttivartaloiden kohtaloa lähtien liikkeelle murteiden edustuksesta 1960–70-luvuilla Muoto-opin arkiston aineiston valossa. Sieltä selviää muun muassa, mikä on tuolloin ollut konsonanttivartaloisuuden maantieteellinen levikki. Vertaan tuon aikataason tietoa nykypäivän verkkoteksteistä löytyviin sananmuotoihin, joita ovat tarkastelleet erityisesti myös Västi ja Palviainen (2016, 2017 ja 2018).

Pohdiskelen, mikä tähän muutokseen on antanut sysäyksen: paradigman yksinkertaistamispyrkimykset, kielenoppimisen lainalaisuudet, jokin muu vai kaikki yhdessä.

BUSSENIUS, ARNO 1939: *Zur ostseefinnischen Morphologie: Stammesalternation im Ostseefinnischen*. Berlin: Gruyter.

ITKONEN, TERHO 1976: Syntaktisten vaikutusyhteyksien luonteesta. – *Virittäjä* 80, 52–81.

PAUNONEN, HEIKKI 1976: Allomorfien dynamiikkaa. – *Virittäjä* 80, s. 82–105.

PAUNONEN, HEIKKI 2003: Suomen kielen morfologisista muutosmekanismeista. – L. Laitinen, H. Lappalainen, P. Markkola & J. Vaattovaara (toim.) *Muotojen mieli. Kirjoituksia morfologiasta ja variaatiosta* s. 187–248. Kieli 15. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.

VÄSTI, KATJA & SANTERI PALVIAINEN 2016, 2017 JA 2018: Esitelmät Kielitieteen päivillä